

CUMHURİYET DÖNEMİNDE İZMİT İLÇESİNİN İDARİ YAPISI VE NÜFUSU (1923-1960)

Bilal TUNÇ*

ÖZ

Asya ile Avrupa kıtaları arasında kara ve demir yollarının deniz yolu kesiştiği bir yerde kurulan İzmit, Marmara Bölgesi'nin en mühim endüstri ve sanayi yerleşimlerinden biridir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde topraklarına kattığı İzmit, yönetimini kolaylaştırmak amacıyla idarî olarak bölümlere ayrılmıştır. Bu bağlamda İzmit ile ilgili 1522 yılına ait tahrir defteri mühim bilgiler vermektedir. Bu dönemde çıkarılan kanunnameye göre İzmit Sancağı, Gebze, Yalova, İznik, Şile, Kandıra ve Yoros (Beykoz) kasabalarından oluşmaktaydı. Bu tarihten günümüze kadar İzmit'in idari yapısında birçok değişiklikler yapılmıştır. Bu çalışmada Cumhuriyet'in kurulduğu tarihten Demokrat Parti'nin son dönemi olan 1960 yılına kadar İzmit ilçesinin idari yapısı ve nüfusu ele alınarak gelişmeler kronolojik olarak değerlendirilmiştir. Zira Cumhuriyet döneminde de İzmit, Türkiye'nin önemli bir ekonomi merkezlerinden birisi olduğu için buraya çok önem verilmiştir. Bu yüzden İzmit'in idari yapısı ve nüfusu önemli bir durum arz etmektedir. Bu bağlamda söz konusu makale, TÜİK kayıtları ve devrin yerel basını başta olmak üzere araştırma ve inceleme eserlerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Bucak, idari yapı, İzmit, köy, nüfus, teşkilat.

* Yrd. Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, btunc@agri.edu.tr

ADMINISTRATIVE STRUCTURE AND POPULATION AT THE İZMİT DISTRICT IN THE REPUBLICAN ERA (1923-1960)

ABSTRACT

Izmit, between Asia and Europe and established in a place where land and railways cross the sea road, is one of the important industrial and industrial settlements in the Marmara region. İzmit, which conquered by Ottoman during the foundation period, divided into administrative divisions in order to facilitating management. In this context the cadastral record books, which was written in 1522 provide important information about İzmit. According to the law issued during this period, Izmit consisted of six towns: Gebze, Yalova, İzmit, Şile, Kandıra ve Yoros (Beykoz). Many changes have been made to the administrative structure of Izmit from 1522 to the day. This study dwells on administrative structure of İzmit district as well as population during Republic period (1923-1960). Because İzmit is one of the important economic centers of Turkey, attach importance to has been placed here during the Republican period. Therefore, the administrative structure and population of Izmit is very important. The study was based on Turkish Statistical Institute records, and copyrighted and research works with media being in the first place.

Keywords : *Administrative structure, population, organization, villages, sub-district, İzmit.*

GİRİŞ

Günümüzde, insanların büyük bir çoğunluğu hayatlarını kentlerde devam ettirmektedir. Kent olarak adlandırılan kavram, nüfus sayısı belli bir genişliği ve yoğunluğu aşan, iktisadi durumu daha çok tarım harici alanlarda artan ve kendi nüfusunun dışında etki alanı içinde yaşayanlara da hizmet sağlayan yerleşme birimleridir (Palen, 2005, s.378). Malum olduğu üzere kentlerin ne derecede ileri bir durumda bulunduğu belirlenmesinde teknoloji ve sanayi alanındaki ilerlemelerin yanında nüfus da etkin bir rol oynamaktadır (Keleş, 2006, s.680; Günbeyaz vd. 2009, s.1). Bundan dolayı ülkelerin nüfuslarının araştırılarak bulguların ortaya çıkarılması ve buna bağlı olarak da politikalar üretilmesi elzem bir durum arz etmektedir. Bu açıdan günümüzde Türkiye'nin en gelişmiş kentlerinden birisi olan Kocaeli'nin merkez ilçesi İzmit'in nüfus yapısının araştırılması büyük önem arz etmektedir.

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde, genç Türkiye Devleti'nin, titizlikle durduğu sosyal konulardan birisi de "nüfus" sorunudur. Nüfus olgusunun, yeni devletin ekonomik yönden gelişmesinde oynadığı rol, genel nitelikli kimi eserlerde ele alınıp işlenmesine karşın; Türk devriminin siyasal, sosyal ve kültürel amaçlarına dönük olarak, toplumsal oluşum ve biçimlenişindeki etkileri, yeterince ele alınıp işlenmiş değildir (Türkay, 1962, s.7). Oysa Türk devrimi denilen tarihsel olgunun özgün yanlarını belirleyen ana unsurların özünde, ülke nüfusunun nicelik ve nitelik yönleriyle önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Öyle ki; eski idarelere bakarak, genç Türkiye Devleti'nde nüfus olgusuna yaklaşım biçiminin temelden farklı olduğu; bu farklılığın da, 'ulusal devlet' olmanın gereği olarak görüldüğü söylenebilir (Arı, 1992, s.409). Bu bakımdan şehirlerin nüfusu tarihi ile ilgili çeşitli konular, nüfusun gelişmesi, nüfus hareketleri kırsal ve şehir nüfusu durumu gibi özellikleri incelemek büyük önem taşır. Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti'nin büyük vilâyetlerinden birisi olan Kocaeli'nin nüfusunu araştırmak ve gelişmeleri ortaya çıkarmak çalışmanın temel amaçlarından birisini oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın diğer bir kısmını ihtiva eden İdare tarihi araştırmaları, tarihçiliğin var olduğu andan itibaren üzerinde çalışılan konulardan birisidir. Türkiye için de aynı şey söz konusudur ve diğer tarih araştırmalarıyla birlikte ve teşkilât tarihi, müesseseler tarihi, reform tarihi gibi isimler altında tarihçiliğimizde var olmuştur (Seyitdanlıoğlu, 1995, s.337) . Türkiye'nin yönetim yapısı idari

(genel), askeri, adli ve akademik olmak üzere dört alan üzerinde yükselmektedir. Bunlardan idari alan merkezi yönetim (başkent ve taşra örgütü) ile yerel yönetim parçalarından oluşur (Sayan, 2013, s.1). Bu çalışmanın hedeflerinden birisi de Türkiye’de idari alandaki gelişmelere bağlı olarak diğer üç alanı dışarıda tutarak Kocaeli’ndeki idari sistemi ve tarihsel gelişimini analiz etmeye çalışmaktır.

Bu Araştırma, yukarıda da ifade olunduğu üzere Cumhuriyet döneminde İzmit nüfusu ile idari alanındaki gelişmeleri tarihsel gelişim süreci içerisinde ele almayı amaçlamaktadır. İki bölümden oluşan araştırma için çok sayıda kaynak ve doküman taranmış, istatistiki ve güncel bilgiler değerlendirilmiştir. Araştırmanın bazı bölümlerinde konular oldukça eski yıllardan itibaren ele alınmış ve yerine göre konulara ilişkin verilerin tarihsel değişimi veya gelişimi verilerek kıyaslama olanağı sunulmuştur. Çeşitli kaynaklardan elde edilen verilen çapraz kontroller ile sınanarak çelişkiler giderilmeye çalışılmış ve elde edilen bilgilerin de analizi yapılmıştır. Araştırmanın birinci bölümünde İzmit’in idari yapısının tarihi ele alınmakta ve sürecin değerlendirilmesi yapılmaktadır. İkinci bölümde kent nüfusunun tarihsel süreci incelenmektedir. Son bölüm olan değerlendirme kısmında ise konunun genel bir analizi yapılmaktadır.

1. İZMİT’İN İDARİ YAPISI

Türkiye’nin önemli sanayi kentlerinden birisi olan İzmit’in tarihi çok eski çağlara dayanmaktadır. İlk çağlarda, Bthynia adı verilen bölgede kurulan kentler, sırasıyla Olbia, Astakos, Nikomedia, İznikmid, İzmid ve İzmit Kocaeli adlarını almıştır. Roma İmparatorluğu’nun başkentliğini yapan Nikomedia (İzmit), hem Bizans İmparatorluğu hem de Osmanlı İmparatorluğu için çok değerli bir bölge konumundaydı (Ulugün, 2010, s.14). Osmanlı İmparatorluğu döneminde İzmit, önemli bir sancaktı (BOA, , No:733, s. 270). XVI. yüzyılda Kanuni Sultan Süleyman Dönemine ait Tahrir defterinde İzmit Sancağı, Merkez İzmit olmak üzere, Kandıra, Şile, Yoros, İznik, Ada, İzmit ve Yalova ilçelerinden meydana gelmekteydi. İzmit Sancağının teşekkül ettirildiği ve birçok kazaların bağlandığı dönem ise IV. Murat devridir (Kaya, 2007, s. 61-63). Bu bağlamda, İzmit Sancağı, dönem itibarıyla geniş alanları kapsayan bir birimdir.

XIX.yüzyılda İzmit’te 1871 yılında İdare-i Umumiye-i Vilâyet Nizamnamesinin 7. maddesinde gösterilen biçimde sancağa bağlı mahalle ve kasabalarda belediye

işlerini yürütmek için cemaatler tarafından seçimlerle bir başkan, bir muavin ve altı üyeden müteşekkil ilk belediye meclisi başkanlığı kurulmuştur. Böylece Kasap Tahir Ağa Belediye Başkanı olmak üzere üçü Müslim ve üçü Gayrimüslimlerden oluşan Belediye Meclisi göreve başlamıştır. İzmit Belediyesi kurulduğu ilk dönemlerde İstanbul Belediyesine bağlıydı. Bu kapsamda 1888'e kadar İstanbul'a bağlı olan belediye, bu tarihten itibaren müstakil bir belediye haline getirilmiştir (Ulugün, 2002, s.42).

Cumhuriyet dönemine kadar İzmit'in nüfusunda iskân siyasetinin bir neticesi olarak değişimler olmuştur. Rejinin verdiği bilgilere göre, 365 mülteci, 12.000 yerli olmak üzere 12.365 Müslüman, 5.875 Ortodoks Rum, 90 Protestan, 310 Katolik ve 3.850 Gregoryen mezhebine dâhil toplam 4.250 Ermeni, 2.400 Yahudi ile 100 Fransız'dan oluşan kentin nüfusu 25.000'dir.1831 yılında yapılan ilk nüfus sayımı sırasında İzmit Sancağı, İzmit, Adapazarı, Sapanca, Akhisar, Geyve, İzmit, Pazarköy, Yalova, Karamürsel, Şeyhler, Kandıra, Gençli, Ağaçlı, Hendek, Akyazı, Karasu, İpsafi, Sarıçayır, Beşdivan, Şile ve Taşköprü kazalarından oluşmaktaydı. 1881-1883 yılları arasında Osmanlı'da genel nüfus sayımı yapılmış ve yapılan nüfus sayımında İzmit nüfusu da belirlenmiştir. Bu tarihlerde Kocaeli'nin bulunduğu bütün alan İzmit Sancağı olarak bilinmektedir. Bunun için 1923 tarihine kadar yani Kocaeli vilâyeti teşekkül edinceye kadar bu bölgeler İzmit Sancağına bağlıydı (Yurt Ansiklopedisi, 1983, s.4998). 1800'lü yıllarda ise, İzmit'in nüfus yapısı ile alakalı en gerçekçi bilgileri Duyun-ı Umûmiye Rejiliği vermektedir. İlk olarak 1831'de yapılan ve sadece erkek nüfusun sayıldığı nüfus sayımı sonrasında 1881-1883 Osmanlı İmparatorluğu'nda genel nüfus sayımı yapılmıştır. Bu sayımın sonucuna göre İzmit Özel Bölgesinin merkez ilçesinde toplam 39.789 kişi olduğuna dair bilgiler mevcut olmakla birlikte,19 ilçenin nüfusu ve nüfus dağılımına dair en sağlıklı veriler Cumhuriyet döneminde elde edilmiştir (Karpat, 2003, s.168-169; Kaya, 2008, s. 44).

Cumhuriyet döneminde yerel anlamda bölge ile ilgili ilk idarî çalışma, isim değişikliği ile ilgilidir. Bu bağlamda, 11 Şubat 1922'de Osmanlı İmparatorluğu'ndan bağımsız (müstakil) olarak yeni Türk devletine geçen "İzmit Sancağı" adının "Kocaeli" ye çevrilmesine ilişkin öneri, Vilâyet-i Meclisi Umumi toplantısında kabul edilmiştir. Ancak Kocaeli adının resmen kullanılması ve yaygınlaşması zaman almıştır. Bunun asıl nedenlerinden birisi Türk Kurtuluş Savaşı'nın henüz

bitmemesiydi (Torun vd., 2006, s.281-282). Cumhuriyet'in ilanından sonra ve 1924 Teşkilat-ı Esasiye'nin hazırlanması sürecinde bahsi geçen konu tekrar gündeme gelmiştir. 20 Nisan 1924 Tarih ve 491 sayılı Teşkilat-ı Esasiye Yasası ile sancaklar kaldırılarak; sancak ismi vilayet olarak değiştirilmiştir (Tunç, 2005, s.30). Bu doğrultuda İzmit Sancağının adı Vilâyet-i Meclisi Umuminin aldığı karar doğrultusunda "Kocaeli" vilâyeti yapılmıştır. Yeni düzenlemede İzmit, merkez kaza olmak üzere Gebze, Karamürsel, Kandıra, Karasu, Adapazarı, Akyazı, Hendek ve Geyve kazaları 1924 yılında Kocaeli'ne bağlanmıştır (Ulugün, 2012, s. 82).

1935 yılı itibarıyla İzmit ilçesine bağlı bulunan nahiye (bucak) sayısı 5'ti. Bu nahiyeler sırasıyla Merkez, Akmeşe, Bahçecik, Derbent ve İhsaniye idi. Söz konusu nahiyelere 98 köy bağlıydı ve her bir köyün ortalama nüfusu 542 olarak saptanmıştır (BİGM, Ankara 1937, s.8). 1940 yılında bu sayılarda İzmit kazasına bağlı köylerin sayısı 89'a gerilemişken; her bir köyün ortalama nüfusu 569'a yükselmiştir (BİGM, 1942, s.408). 1935'te Merkez nahyesine bağlı 32 adet köy bulunmaktaydı (BİGM, 1937, s.8). Ayrıca 1935'te 32 yerleşim yeri bulunan Akmeşe nahyesinin 1940 yılında yerleşim yeri sayısı 42 olmuştur (BİGM, 1942, s.408). Aynı yıl içerisinde İzmit'in beş nahyesinden birisi olan Akmeşe'ye 42 adet yerleşim yeri içinde 18 adet mahalle bulunmaktadır¹. 1940 yılı verilerinde de Akmeşe nahyesinin aynı sayıdaki yerleşim birimlerine sahip olduğu ve herhangi bir değişikliğin olmadığı saptanmıştır (BİGM,1942, s.408). Bunun gibi İzmit'e bağlı nahyelerden birisi olan Bahçecik'e 1935 yılı sayımlarına göre 12 adet köy bağlıydı². 1940 yılı sayımlarında adı geçen nahiyeye bağlı köy sayısı 2 azalarak 10'a düşmüştür (BİGM, 1942, s. 408). 1935 sayımına göre Derbent'e bağlı yerleşim yeri sayısı ise 17'ydi³. 1940 yılı verilerinde de Derbent nahyesinin aynı sayıdaki yerleşim birimlerine sahip olduğu ve herhangi bir değişikliğin olmadığı saptanmıştır (BİGM, 1942, s.408). Görüldüğü üzere, idari alandaki düzenlemelerde karşılaştırmaları görebilmek için 1935 ve 1940 yıllarının verileri birlikte incelenmiştir. Bu yolla İzmit genelinde yapılan idari anlamdaki düzenlemeler daha rahat bir şekilde incelenebilmektedir.

¹ Bu mahalleler, Akmeşe, Alandüzü, Anbarcı Divanı, Cedit, Hasancıklar, Hayırabat, İnamiye, Kadriye, Karaabdûlbakî, Kızılıcak, Kurtdere Divanı, Mecidiye, Ortaburun, Resul Divanı, Ruçkan, Sapakpınar, Sultaniye ve Süleymaniye'dir.

² Bu köyler sırasıyla Bahçecik, Akşığın, Döngel, Ferhadiye, Kazandere, Nüzhatiye, Serinlik Servetiye Camii, Servetiye, Karşı, Tepecik, Yeniköy ve Yuvacık'tı.

³ Bu yerleşim yerleri sırasıyla Hikmetiye, Acısu, Balaban, Eskieşme, Eşme Ahmediye, Gedikli Divanı, Havluburun, Ketenciler, Maşukiye, Nusretiye, Selimiye, Sünbüle Mahmudiye, Şirin Sulhiye, Tepetarla, Uzuntarla, Yenieşme ve Zeytinburnu Divanı idi. 1935'te daha önceki adı Ramiye olan köyün adı Tepe-tarla olarak değiştirilmiştir.

İzmit'in diğer nahiyesi olan İhsaniye'ye ise 1935 verilerine göre 19 adet yerleşim yeri bağlıydı⁴. 1935 yılında sınırlarında 98 yerleşim yeri bulunan İzmit ilçesinin, Cumhuriyet döneminde idari yapısında yapılan ilk önemli değişiklik 1936 yılında gerçekleşmiştir. Bu yıla kadar İzmit'e bağlı olan İhsaniye nahiyesi 15 Haziran 1936'da yapılan kanunla Gölcük adında bir ilçe haline getirilmiştir (Resmi Gazete, 15 Haziran 1936, Sayı:330, s.6639). 15 Haziran 1936 tarihli ve "3012 Sayılı Kanunla kaza yapılan Gölcük'e aşağıdaki köyler bağlanmıştır: Gölcük (kaza merkezi), İhsaniye, Hisareyen, Örcün, Saraylı, Değirmendere, Nimetiye, Ümmiye, Selimiye, Borçka, Lütfiye, Haseneyen, İrşadiye, Siretiye, İcadiye, Şevketiye, Mesruriye, Mamuriye, Ayvazpınar, Sofular, Ulaşlı, Halidere, Nüzhetiye, Ferhadiye. Bahsi geçen köyler dışında İzmit'e bağlı Eski İhsaniye ile Bahçecik nahiyeleri de yeni kazaya dâhil edilmişlerdir (Resmi Gazete, 28 Temmuz 1936, Sayı: 3367, s.7002). Ayrıca bahsi geçen yeni kaza için memurluklar tahsis edilmiş ve bu memurluklar Kocaeli İli tedavül cetveline dâhil edilmiştir (BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2 Yer No: 68.77.3). Böylece Merkez ilçe olan İzmit'in nahiyeye sayısı dörde ve bunlara bağlı yerleşim yeri sayısı da 75'e düşmüştür (BİGM, 1942, s.409).

1950 yılında İzmit'in Merkez bucağına bağlı birçok yerleşim yeri bulunmaktadır⁵. Buna göre 1940'ta 40 olan Merkez bucağı yerleşim sayısı 1950'de 45'e yükselmiştir. Ayrıca Esenler Divanı Esendil'e ve Kulla da Kullar'a dönüştürülmüştü. Bunun dışında Akmeşe bucağına 17, Bahçecik bucağına 11 ve Derbent bucağına da 17 köy bağlıydı (BİGM, 1951, s.249-250). Bu veriler 1950'de İzmit'e bağlı yerleşim sayılarının artması, kazada nüfusun arttığını ve bundan dolayı da yeni yerleşim yerlerinin açılmasının zorunlu hale geldiğinin bir kanıtı niteliğindedir.

1950 ile 1960 arasındaki devrede yani Demokrat Parti döneminde İzmit'e bağlı bucak sayısında herhangi bir değişme olmamış, ancak 1955'te bir bucağın adı değiştirilmiştir. Daha önce Derbent olan bucağın adı 1955'te Hikmetiye'ye

⁴ Bunlar İhsaniye, Avapınar, Borçka, Değirmendere, Hisareyn, Hasaneyin, İcadiye, İrşadiye, Lütfiye, Mamuriye, Mesudiye, Nimetiye, Örcün, Saraylı, Selimiye, Sıratıye, Sofular, Şefkatiye ve Ümmiye'ydı. Ayrıca 1935'te daha önceki adı Borçka olan köyün adı Hamidiye olarak değiştirilmiştir.

⁵ Bu yerleşim yerleri şunlardır: Alihocalar, Arızlı Divanı, Arpalık İhsaniye, Arslanbey, Belen, Ören, Bü-yürgen, Cuma, Çavuşlu Divan, Çayır Divanı, Çınarlı, Çubuklu Bala, Çubuklu Osmaniye, Dağ köyü, Dere-divanı, Deretepe Divanı, Durhasan Divanı, Emir Bayraklar, Emirhan Divanı, Esenler Divanı, Geredeli Divanı, Gökçeviran Divanı, Gündoğdu, Hacı İbrahim, Kakaniye, Himnetli Divanı, Kabaoğlu, Karaöllu Divanı, Karatepe, Karayakuplu Divanı, Kaşıkçı Divanı, Kaynarca Divanı Köseköy KullarKullar, Hebihoca Divanı, Orhaniye, Osmanlı Divanı, Rahmiye, Sipahiler, Suadiye, Şefkatiye, Tahtalı Divanı, Uzunbey, Yarımca ve Yassibağ.

dönüştürülmüştür (BİGM, 1961, s.258). Ayrıca 1960'ta bütün bucaklara bağlı yerleşim yerlerinin sayılarında büyük artışlar olmuştur. Buna göre 1950'de 45 olan Merkez bucağın yerleşim sayısı 1960'ta 57'ye yükselmiştir. Diğer bucakların ise sayılarında gözle görülür artışlar olmuştur (BİGM, 1963, s.359). Bunun temel sebebi ise Merkez bucağın Kocaeli vilâyetinin merkezi olması ve nüfusunun sürekli bir biçimde yükselmesidir. Bilhassa Demokrat Parti döneminde İzmit, ekonomik açıdan büyük gelişme içinde olduğundan çevre illerden birçok göç almıştır. Bu da tabii olarak Merkez bucağın nüfusunun daimi olarak artmasına ortam hazırlamıştır.

Türkiye'de idari alanda yapılan düzenlemeler kapsamında, 1949 yılında 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ile yer adlarının değiştirilmesi işlemleri yasal bir dayanağa göre yapılmış ve ardından 1957 yılında "Ad Değiştirme İhtisas Kurulu" kurulmuş ve çalışmalarını yürütmüştür (Tunçel, 2000, s.27); (Özçelik, 2013, s.57). Bu bağlamda, 1950'den itibaren Kocaeli'nde nüfus ihtiyaçlarının hızla artması, beraberinde yeni mahalle, cadde ve sokakların kurulmasını ve mevcut olanların bir kısmının isminin değiştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Dönemin belediye ve valilik yetkilileri de bu doğrultuda planlamalar yapmış ve birtakım düzenlemelerde bulunmuşlardır. Bu yapılanlar, vatandaşların ihtiyaç ve isteklerinin devrin hükümetleri tarafından dikkate alındığını göstermektedir.

İzmit'te Cumhuriyet döneminde idari yapıda yapılan bir diğer önemli düzenleme, yerleşim birimlerinin isimlerinde birtakım değişikliklerin yapılmasıdır. Özellikle Demokrat Parti döneminde bu politikanın tavizsiz bir şekilde uygulandığı görülmüş ve İzmit ilçesinde çok sayıda yerleşim birimlerinin isimleri tümüyle değiştirilmiştir (Tunç, 2016, s.30). Bu bağlamda, 1960'ta ismi değiştirilen yerleşim merkezleri şunlardır: Merkez bucağında Bulduk (Hocalar), Çınarlı (Topallar), Eşeler (Hacımahmut), Geredeli (Osmanlı), Gökçeören (Gökçeviran), Rahmiye, (Karaçalı) ve Sarımeşe (Sünbülemahmudiye) olarak değiştirilmiştir. Akmeşe bucağından Bağlıca (Başkar), Kadriye (Gülbağçe), Karaabdülbaki (Karaabat), Kurtdere (Ayvalı), Sapakpınar (Pazarlı), Sultaniye (Kervansaray), Süleymaniye (Kapaklı), Yenice (Cedit) ve Hikmetiye bucağından da Hikmetiye (Büyükderbent), Eskieşme (Esmecimüslüm), İbrikdere (Selimiye), Nusretiye (Talarnusretiye) ile Tepetarlar (Ramiye) olarak değiştirilmiştir (BİGM, 1963, s.359-360).

Cumhuriyet'ten itibaren İzmit'te idari alandaki düzenlemelere ara verilmeksizin devam edilmiştir. Söz konusu merkezi alandaki değişikliklerin

önemli nedenlerinden birisi coğrafi yakınlık ve daraltmalara bağlı olarak birtakım düzenlemelere ihtiyaç duyulmasıdır. Bu kapsamda, yukarıda ifade edilen temel nedenden dolayı köy veya nahiyelerin daha yakın bucaklara ya da ilçelere veya İzmit ile sınır ilçelere bağlandığı Resmi Gazetenin verilerinden açıkça görülmektedir. Örneğin 1951'de İzmit'in Akmeşe bucağına bağlı Alandüze, Hayrabat, İnamiye, Kayrancık, Kızılıklı, Resulludivanı köyleri Adapazarı'nın Kazım Paşa bucağına dâhil edilmişlerdir (BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 228.45.8). Bilhassa 1951'de İzmit Belediyesi'ne yapılan müracaat neticesinde nüfusun kalabalığından dolayı Mehmetalipaşa Mahallesi Cedit'ten ayrılmıştır. Buradaki amaç; iki ayrı muhtarlık oluşturarak yönetimin daha kolay yapılmasını sağlamaktır (Hürsöz, 28 Şubat 1951, No:167). Aynı şekilde, 20 Mart 1952'de İzmit Merkez bucağının Yarımca köyüne bağlı Tütünciftliği bağımsız bir köy haline getirilmiştir (Resmi Gazete, 20 Mart 1952, sayı: 8064, s. 3138).

İzmit'e bağlı Kumbaşı köyü ile Geyve ilçesinin Çınardibi köyü arasındaki sınırlar yeniden belirlenmiş ve Yalakdere nahiye merkezi, Merdigöz köyünden Yalakdere köyüne taşınmıştır (BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 246.29.13). 11 Mayıs 1956'da İzmit'in Derbent bucağına bağlı Sarı Meşe köyü, bu nahiyeden alınarak aynı kazanın Merkez nahiyesine bağlanmıştır. Bahçecik nahiyesine bağlı Yeniköy ile Gölcük kazası Merkez bucağına bağlı Nimetiye köyü bölgesindeki iki kaza arası sınır şu şekilde düzeltilmiştir: Kasım Panayırı'ndan başlayarak Bayramttepe ve Kilisetarlasına giden ve hattı takip eden yol ve bu yolu takiben Aklantı Dere ile Karınca derenin birleştiği kavşak noktasına varan hat olarak yeniden belirlenmiştir (Resmi Gazete, 7 Ocak 1957, sayı: 9502, s. 16131). Merkez nahiyesinin Kara Tepeköyü'ne bağlı Azızağa ve Dere Mahalleleri birleştirilerek Doğantepe köyü yapılmıştır (BIGM, 1961, , s. 358; Resmi Gazete, 23 Şubat 1957, sayı: 9543, s.16482). 1957'de Merkez nahiyesine bağlı Karadiken köyü, Sakarya'nın Merkez kazasına, Kandıra Şeyhler bucağına bağlı Karadiken köyü ile Akmeşe köyünün nahiye yapılmasına karar verilmiştir (BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 264.14.6). Akmeşe nahiye haline getirilince Anbarcı, Cedit, Kadriye, Karaabdülbaki, Kurtdere, Mecidiye, Ortaburun, Roçkan, Sapakpınar, Sultaniye ve Süleymaniye köyleri yeni birime bağlanmıştır (Resmi Gazete, 13 Ocak 1956, sayı: 9206, s.328). 1958'de ise Akmeşe nahiyesinin Cedit köyüne bağlı Aşırlar ve Kavaklı mahalleleri birleştirilmek suretiyle Aşırlar köyü adında bağımsız bir köy durumuna getirilmiştir (Resmi Gazete, 22 Ağustos 1958, sayı: 9988, s. 20033).

Yukarıda ifade edilen gelişmelere bağlı olarak Cumhuriyet döneminde İzmit'te bazı nahiyeler belediye haline getirilmiştir. Ayrıca bazı köyler birleştirilmiş ve daha büyük köyler oluşturulmuştur. Bu kapsamda İzmit merkezine bağlı Suadiye köyünde belediye teşkili uygun görüldüğüne dair Danıştay Genel Kurulunun 13 Mart 1946 günlü ve 46/80 sayılı kararı Belediye Kanununun 7. Maddesi'ne göre onaylanmıştır (Şahin vd., 2013, s.404). Böylelikle Suadiye köyü bir nahiye haline getirilmiş ve burada bir belediye teşkilatı teşekkül ettirilmiştir (BCA, Fon Kodu: 30.11.2 Yer No: 184.21.12).18 Aralık 1948'de Harman Tepe, İzmit İlçesi'nin Eseler köyüne bağlı Aşağı ve Yukarı Dağ köyleri bağlı buldukları köylerden ayrılmak ve birbiriyle birleşmek suretiyle de Dağ köyü ve Bahçecik bucağının Yeniköy köyüne bağlı Yazlık Mahallesi ise Yazlık adıyla bağımsız köy haline getirilmişlerdir (Resmi Gazete, 28 Haziran 1949, sayı: 7244, s. 16495). İzmit Belediyesi'nin sınırları dışında kalan Derince köyünün 7 Nisan 1951 tarih ve 24266 sayılı yasa ile İzmit Belediyesi içerisine alınmasına karar verilmiştir (BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 222.15.11; Şenel, 2015, s.189). Önceleri Çınarlı köyü Muhtarlığı'na bağlı Derince mahalle olunca kendisine ait bir muhtarlığa da sahip olmuştur (Derince.meb.gov.tr/www/tarihce/icerik/7, 18 Ağustos 2015).Derince Mahallesi daha sonraki dönemlerde dört ayrı mahalleye ayrılmıştır. Bunlar, Deniz, Dumlupınar, Sırripaşa ve Çenedağı Mahalleleridir (BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 225.28.16). Derince'nin dört ayrı birime ayrılması önemlidir, çünkü bu şekildeki mahalle yönetimleri hem yöneticiler hem de vatandaşlar açısından daha kolay hale gelmiştir şeklinde yorumlanmaktadır.

4 Ağustos 1951'de Tütüncüftlik önceleri Yarımca Muhtarlığına bağlanmıştır (www.korfez.bel.tr/tr/icerikdetay/22/97/kirfez-tarihi.as, 18 Ağustos 2015). Daha sonraları aşağıda da görüleceği üzere Yarımca Muhtarlığına bağlandıktan kısa bir süre sonra Tütüncüftlik, Kocaeli İl Genel Meclisi'nin teklifi ve İçişleri Bakanlığının oluru ile yeni bir köy durumuna getirilmiştir. 11 Kasım 1951'de Kandıra'nın Akçaova bucağına bağlı Bulduk, Çağırkan, Fethiye, Şahinler, Sarı Şeyh ve Kul Mahmut köyleri İzmit Merkez bucağına dâhil edilmiştir (Resmi Gazete, 4 Ağustos 1951, sayı: 7876, s. 1734). 1 Şubat 1954'te Tavşancıl nahiyesinin adı Hereke olarak değiştirilmiş ve nahiye merkezi Hereke'ye taşınmıştır (BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 245.20.7). Ayrıca Bahçecik bucağının Yuvacık köyüne bağlı Kilisedüzü Mahallesi Camidüzü olarak değiştirilmiştir (Resmi Gazete, 14 Mayıs 1954, sayı: 9008, 11883). 1955'te Bahçecik bucağının merkezi Bahçecik köyünde

belediye teşkili hakkında Devlet Şûrası Umumi Heyeti'nce ittihaz edilen 18 Nisan 1955 günlü ve 55-106-119 sayılı karar üzerine 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 7. Maddesi'ne tevfikan bu yerde belediye teşkili uygun görülmüştür. Bu tarihten itibaren Bahçecik köyü, Bahçecik Belediyesi şeklinde varlığını sürdürmüştür. Bahçecik köyünün belediye yapılması ile burada bir belediye binası kurulmuş ve belediyeye ait memurluklar oluşturulmuştur (BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 251.20.07).

İzmit'te Cumhuriyet döneminde yapılan idari düzenlemeler kapsamında, 1959'da İzmit kazasına bağlı Akmeşe köyünün halkoylaması sonucunda nahiye yapılmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine Akmeşe'nin nahiye olması için Belediye Encümenliğinde toplantı yapılmış ve alınan karar neticesi Akmeşe, nahiye yapılmıştır (Hürsöz, 10 Ocak 1959, No: 2543). Akmeşe'nin ilk nahiye müdürlüğüne ise Kazım Kılıçarslan atanmıştır (İstiklal, 2 Aralık 1954, No:58). Bunun gibi, İzmit'e bağlı bir köy olan Yuvacık, nahiye yapılmış ve Yuvacık Belediyesi oluşturulmuştur. İzmit kazasına bağlı Yuvacık köyünde belediye teşkili hakkında Danıştay Genel Kurulu'nca verilen 11 Nisan 1960 tarihli ve 60/1954-119 sayılı kararı üzerine 1580 Sayılı Belediye Kanunu'nun değişik 7. Maddesi'ne tevfikan bu yerde belediye teşkili uygun görülmüştür. Bu karar İçişleri Bakanlığını teklifi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile yürürlüğe girmiştir. Ayrıca Yuvacık köyünde belediye kurulması İl Genel Meclisi tarafından ittifakla kabul edilmiştir (Bizim Şehir, 17 Ocak 1959, No: 2047).

Demokrat Parti döneminde İzmit'te nüfusun artmasına bağlı olarak bucaklara bağlı yeni yerleşim yerleri de oluşturulmuştur. Bu kapsamda yeni yerleşme yerlerinin açılması, aynı zamanda birçok cadde ve sokakların yapılmasını da zorunlu hale getirmiştir. Böylelikle yeni merkezlerle şehir daha da büyümüştür denilebilir. Aşağıdaki tabloda yeni oluşturulan cadde ve sokak isimleri ile söz konusu yerlerin mevkileri gösterilmiştir.

Tablo 1: İzmit'te Oluşturulan Yeni İdari Birimler

Mevkii	Sınırı	İdari Birim Adı
Bağdat Caddesi	Yeni göçmenlerin açtığı yol ve sokak karşısında başlayıp Kandıra Caddesi'ne bağlanan yol	Esental Sokak
Zincirli Kuyu	İstanbul Yolu dağ sapağından güneye doğru Bahattin Yatağan Caddesine bağlanan yol	Mevlana Sokak
Bekirdere Mahallesi	Bekirdere Köprüsü'nden cephaneliğe doğru dereyi takip eden yol	Saim Mutlu Sokak
Kilez Sapağı	Shell Acentası önünden Mehmet Ali Paşa Meydanı'ndaki camiye kadar	Mehmet Ali Paşa Caddesi
Otlakiye	Mehmetaliapaşa Camii'nden Belediye otlaklarına uzanan yol	Başak Sokak
Zincirli Kuyu	Zincirli Kuyu Caddesi Bekirdere alanına giden ve Göçmenler tarafından ihdas edilen yol	Sipahi Sokak
Yenidoğan	Askerî Hastane üstünden Kırk Meşe Bağlarına giden yol	Kırk Meşe Sokak
Yenidoğan	Derince Caddesi 46. Alay'a giden yol	Miralay Mümtaz Caddesi
Kozluk	Askerî Hastane'den Miralay Mümtaz Caddesi bağlanan yol	Neyzen Teyfik Sokak
Kozluk	Derince Caddesi'nden başlayıp Tabakhane'nin arkasına çıkan yol	Karabekir Sokak
Kozluk	Musa Salman evinin yanından başlayıp Memeli Dere'yi takiben	Numan Kâhya Sokak
Kozluk	Tabakhane'ye çıkan yol Numan Kâhya Sokak ile Karabekir Sokak arasında köprü hizasında birleştiren yol	Abidin Aral Sokak
Orduevi Yanı	Orduevi yanından başlayıp Memeli Dere Köprüsü yanında Numan Kâhya Sokak'a bağlanan yol (yeni yapılan)	Orhan Veli Sokak
Memeli Dere	Memeli Dere içinde Orhan Veli Hacı Hazım Sokak muvazi yol	Hacı Hazım Sokak

Memeli Dere	Hacı Hazım Sokak'a muvazi olarak Ahmet Gül Sokak'a bağlanan yol	Zoboğlu Sokak
Aynalı Kavak	Birinci Cadde ile Aynalı Kavak Yolu'nun kesiştiği yerden başlayarak Memeli Dere istikametinde Tabakhane'ye doğru çıkan yol	Sait Faik Sokak
Rasathane Altı	Rasathane'den Memeli Dere'ye Çıkan yol	Kadı Bayırı Sokak
Fevziye Camii Yanı	Demiryolu Caddesi'nden Halkevi'ne inen Yol	(Jansen)Yansen Bulvarı
Terzi Bayırı	Portakal Hafız Konağı'ndan tepeye çıkan anayol	Hafız Rüştü Sokak
Tüfekçi Bağı	Mantar Çeşme'den Terzi Bayırı'na çıkan yol	Tüfekçi Caddesi
Terzi Bayırı	Tüfekçi Bağı ile Hafız Rüştü Sokak'a bağlanan Yol	Rıfat Yüce Sokak
Bahriye Caddesi	Bahriye Caddesi'nden Terzi Bayırı'na çıkan yol	Gebeşoğlu Sokak
Bahriye Caddesi	İkinci Yol	Nafiz Horoz Sokak
Bahriye Caddesi	Terzi Bayırı'na çıkan yol	Mehmet Akif Sokak
Baç Camii Caddesi	Cami batısından taş ocaklarına giden yol	Musa Kazım Caddesi
Aynalı Kavak Üstü	Dere Boğazı Caddesi'nden mezarlığın kuzeyine çıkan yol	Şeyh Arif Sokak
Mezarlık Yanı	Mezarlık doğusundan dereyi takip eden yol	Şeyh Avni Sokak
Mezarlık Üstü	Ali Galip Caddesi'nden Kandıra Caddesi'ne muvazi olarak Kanlı Bağ Deresi'ne giden yol	Ali Galip Caddesi
Mezarlık Üstü	Ali Galip Caddesi üzeri	Kalemcioğlu Sokak
Kandıra Caddesi	Kanlıbağ Deresi doğusu	Kanlıbağ Sokak
Yeni Cuma Caddesi	Yeni Cuma Caddesini anayola bağlayan kısım	Molla Reşit Sokak
Üst Geçit	Adapazarı Caddesi sapağı üzeri	Süreyya Yiğit Caddesi

(Kaynak: Bizim Şehir, 8 Nisan 1955, No: 894)

Tablodan da görülebileceği üzere Demokrat Parti devrinde İzmit'te idari alanda yapılan düzenlemeler kapsamında aynı mahalleler içinde yeni cadde ve sokaklar teşekkül ettirilmiştir. Önceleri bir mahalle içinde sadece birkaç cadde ve sokak bulunduğu için belirli alanların bulunmasında zorluklar yaşanmaktaydı. Bahsi geçen yapılanma ile adres bulma işlemleri ve diğer yerleşim işlemleri için büyük kolaylıkların sağlanmış olduğu şeklinde değerlendirilmektedir.

Cumhuriyet döneminde İzmit'te belediyeçilik şu şekildedir: 1923'te İzmit Merkez kaza olmak üzere Kocaeli vilâyeti teşekkül etmiş ve belediye işleri İzmit Belediye Başkanı tarafından yürütülmeye başlanmıştır. İzmit Belediyesi, Cumhuriyet'in ilk döneminde hızlı bir gelişme göstermiştir (Tunç, 2016, s.96). İzmit Belediyesi, 1923 yılında bir başkâtiplik, bir mesul muhasiplik, bir zabıta amirliği, bir inşaat fen memurluğu, bir sağlık memurluğu, bir suyolculuğu ve bir tanzifat memurluğu gibi birimlerden oluşmaktaydı. Aynı yıl içinde bir itfaiye amirliği, bir elektrik fen memurluğu, bir sağlık memurluğu ile bir belediye avukatlığı kurularak belediyenin memurluk sayıları daha da arttırılmıştır. İlk itfaiye teşkilatı 2 arozöz ve yedi personelden oluşmuş, zamanla itfaiyenin memurluk sayıları arttırılmış ve hizmet alanı büyütülmüştür (Avcı, 1988, s.55-57).

Belediyeçilik alanında yapılan düzenlemeler ve değişiklikler kapsamında, 1951 yılında İzmit Belediyesi Su Fen İşleri Memurluğu, Su İşleri Müdürlüğüne, İnşaat Fen Memurluğu İşleri de İnşaat Fen İşleri Müdürlüğüne dönüştürülmüştür. Ayrıca bu iki müdürlük için 1955 yılında tekrar bir düzenleme yapılmıştır (Kaya, 2008, s. 91-92). 1950'lerde İzmit'te birçok yeni konut yapıldığı için Su İşleri ile İnşaat Fen İşleri Müdürlüklerinin iş yoğunlukları diğer birimlerden fazlaydı. Bu durumdan dolayı da bu müdürlüklerle ilgili sürekli değişikliklerin yapılmasının elzem bir durum arz etmiş olabileceği değerlendirilmektedir.

1950'li yıllarda belediyeyi personel bakımından güçlendirmek ve belediyenin hizmet alanını genişletmek amacıyla yapılan işler arasında 1951'de İzmit Elektrik ve Sular İşletmesi Muhasipliğinin Belediye Müfettişliğine ve Belediye Avukatlığının da Belediye Hukuk Müşavirliği'ne dönüştürülmesi bulunmaktadır. Ayrıca mevcut müdürlüklere 1953 yılında Mezbaha ve Elektrik İşleri Fen Müdürlükleri de dâhil edilmiştir. Bu iki müdürlük, daha sonraları İşletmeler Müdürlüğü şeklinde değiştirilmiştir. 1957'de İzmit Belediye teşkilatına Hal Müdürlüğü ve Belediye Ayniyat Muhasipliği Şube Müdürlüğü de eklenmiştir.

1960'ta bahsi geçen işletmeler, İzmit Belediyesi'nden ayrılarak Tesis Kredilerine devredilmiş ve Elektrik İşletmesi ile Sular İşletmesi Müdürlüklerinin muhasebe müdürlüklerine birer Ayniyat Muhasipliği eklenmiştir (Avcı, 1998, s. 55-56). Böylece İzmit Belediyesi'nin daha etkin ve verimli bir kurum haline getirildiği şeklindeki hükme varılabilir.

2. İZMİT'İN NÜFUS YAPISI

Türkiye'de Cumhuriyet devrinde ilk nüfus sayımı 1927 yılında gerçekleşmiştir. 1927 Yılı Nüfus Sayımı verilerine, Kocaeli vilâyetinin toplam nüfusu 286.682 olarak tespit edilmiştir. Bu dönemde merkez ilçe olan İzmit'in de nüfusu 55.790'dü (DİE, 1928, s.27). Cumhuriyet döneminde ikinci nüfus sayımı 1935 yılında yapılmış ve Kocaeli nüfusu 335.292 olarak görülmüştür (BİGM, 1937, s.8). Cumhuriyet döneminde Kocaeli nüfusu büyümüş ve 1940 nüfus sayımında vilâyetin nüfusu 375.530'e kadar çıkmıştır (BİGM, 1942, s.408). 1927 yılından 1940'a kadar vilâyet nüfusunun sürekli olarak artması, Kocaeli'nin önemli bir nüfus hareketliliğinin göstergesidir.

1927 nüfus sayımına göre İzmit'in nüfusu 27.037 kadın ve 28.753'ü erkek olmak üzere toplam 55.790 kişiden oluşmaktadır (DİE, 1928, s.27). 1935 yılı nüfus sayımına göre 71.766 olan İzmit ilçesinin toplam nüfusunun 33.312'si kadın ve 38.454'ü de erkektir. İzmit'in en kalabalık nüfusuna sahip bucakları, 17.155 kişilik nüfusu ile Merkez ve 11.584 kişilik nüfusu ile İhsaniye'dir. Ayrıca 1935 yılı nüfus sayımlarına göre İzmit'in diğer bucaklarından olan Akmeşe'de 7.763, Bahçecik bucağında 9.209 ve Derbent bucağında ise 7.362 kişi yaşamaktadır. Önceki dönemde yapılan nüfus sayımına göre, nüfusunda artış görülen İzmit ilçesinin şehir merkezinin nüfusu 8.752'si erkek ve 8.403'ü kadın olmak üzere toplamda 17.155 kişidir (BİGM, 1937, s.8). 1940 yılı nüfus verilerinde de İzmit nüfusunun artış gösterdiği açıkça görülmektedir. Özellikle şehir merkezindeki nüfusta görece artış vardır. Buna göre şehir merkezinde 19.702'si erkek ve 9.418'i kadın olmak üzere toplamda 29.120 kişi mevcuttur. Bucak ve köylerdeki toplam nüfus içerisinde 24.538'i erkek ve 26.135'i kadın olmak üzere 50.673 kişi bulunmaktadır. Sonuç olarak 1940 yılı nüfus sayımında İzmit'in genel nüfusu 44.240'ü erkek ve 35.553'ü kadın olmak üzere toplamda 79.793'tür (BİGM, 1942, s.401). Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, İzmit nüfusundaki değişiklikleri göstermek amacıyla

nüfus sayımlarının yapıldığı yılların verileri karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Bundaki amaç nüfustaki artış ve azalış oranlarını net bir şekilde ortaya koyabilmektir.

1945 yılı genel nüfus sayımında da İzmit'in merkezinde nüfus artışı vardır. Buna göre şehir merkezinde 16.811'i erkek ve 11.541 kadın olmak üzere toplamda 28.352 kişi vardır. Burada 1935 yılı sayımlarına göre İzmit şehir merkezinde görece bir nüfus artışı vardır. 1945 yılında İzmit'e bağlı bucak ve köylerde 27.346'sı erkek ve 27.866'sı kadın olmak üzere toplamda 55.512 kişi yaşamaktadır. İlçenin toplam nüfusu ise 44.157 erkek ve 39.407 kadın olmak üzere 83.564'tür (BİGM, 1947, s.401). Bu sayısal verilerden anlaşılacağı üzere, söz konusu tarihlere İzmit genelinde çoğunlukla erkek nüfusu kadın nüfusundan daha fazladır. 1950'den itibaren İzmit'te nüfus artışı önceki dönemlere göre daha yüksektir. Buna göre Merkez ilçe olan İzmit'in merkezi 1945'te 28.352 iken; 1950'de 36.037'dur. Aynı şekilde Merkez bucağının toplam nüfusu 1945'te 27.007 iken; 1950'de 30.709; Akmeşe bucağının toplam nüfusu 1945'te 9.116 iken 1950'de 10.232; Bahçecik bucağının 1945'te nüfusu 10.154 iken 1950'de 10.800 ve son olarak Derbent bucağının 1945'te 8.885 iken 1950'de 10.729'dur (BİGM, 1947, s.401).

1950'de Kocaeli'nin İzmit dâhil bütün ilçelerinde de nüfus dağılımı şu şekildedir: Merkez ilçe İzmit'in nüfusu 98.507, Adapazarı⁶ ilçesinin nüfusu 97.933,

⁶ 1954'te Kocaeli'nde idarî alanda ciddi değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden birisi, tamamiyle Kocaeli vilâyeti kazalarından olan Adapazarı, Geyve, Hendek, Karasu ve Akyazı'dan müteşekkil Sakarya adında yeni bir vilâyetin teşekkülüdür. Sakarya'nın vilâyet hakkındaki kanun tasarısı 14 Haziran 1954'te TBMM'de kanunlaşmıştır. Kanun 1 Aralık 1954'te yürürlüğe konulmuştur. Bu haber hızlı bir şekilde Adapazarı ve civarında duyulmuş, toplar atılmış, fener alayı ve mehter takımı şehri dolaşarak Adapazarı bayram yapmışlardır. Yeni bir vilâyet teşekkülü ile ilgili tüm hazırlıklar tamamlanmış ve 14 Haziran 1954'te 6419 Sayılı Kanun ile Adapazarı merkez kaza olmak üzere Akyazı, Geyve, Hendek ve Karasu kazaları Kocaeli'nden ayrılarak Sakarya adında bir vilâyet teşekkül edilmiştir. Konu ile ilgili kanun maddeleri şu şekildedir:

Madde 1 —Kocaeli vilâyetine bağlı Adapazarı kazası kaldırılarak merkezi Adapazarı olmak ve yine Kocaeli'ne bağlı Akyazı, Geyve, Hendek ve Karasu kazalarını ihtiva etmek üzere Sakarya adıyla yeniden bir vilâyet kurulmuş ve eski Adapazarı'nı içeren nahiye ve köyler Sakarya vilâyetinin Merkez ilçesine bağlanmıştır.

Madde 2 — Kadrolar, Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair olan 365G sayılı kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin ilgili kısımlarına eklenmiştir.

Muvakkat Madde 1-ilişik (3) sayılı cetvelde gösterilen kadrolar 1954 Malî yılı Muvazene-i Umumiye Kanunu'na bağlı D işaretli cetvelin ilgili kısımlarına eklenmiştir.

Muvakkat Madde 2- Kurulması kabul edilen bu vilâyetin aylık ücret ve giderlerini karşılamak üzere 1954 yılı Muvazene-i Umumiye Kanuna bağlı A/1 işaretli cetvelin Maliye Vekâleti kısmındaki 425 inci vilâyet ve kaza teşkilî masrafları faslına konulan tahsisattan gerekli görülecek miktarları sözü geçen A/1 işaretli cetvelin ilgili tertiplerine nakletmeye Maliye Vekili salâhiyettardır.

Muvakkat Madde 3-Sakarya vilâyeti dâhilinde bulunan kazaların Kocaeli'ndeki II. Genel Meclisi üyeleri Sakarya Genel Meclisi'ni teşkil ederler.

Muvakkat Madde 4- Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip bir hafta içinde II. Genel Meclisi toplana-

Akyazı ilçesinin nüfusu 39.530, Gebze ilçesinin nüfusu 29.394, Geyve ilçesinin nüfusu 7.506, Gölcük ilçesinin nüfusu 22.680, Hendek ilçesinin nüfusu 33.013, Kandıra ilçesinin nüfusu 57.422, Karamürsel ilçesinin nüfusu 24. 333 ve Karasu ilçesinin nüfusu 29.695'tür (BİGM, 1951, s.252). Bu veriler, İzmit'tin diğer bütün ilçelerden daha fazla nüfusa sahip olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

1955 yılında İzmit'in nüfusu Kocaeli'ndeki ekonomik ve diğer alanlardaki gelişmelere bağlı olarak büyük oranda büyüme göstermiştir. Bilhassa şehir merkezinin nüfusu 55.507'ye yükselmiştir. Bunların 32.072'si erkek ve 23.435'i kadındır. Köy ve bucaklarda ise yaşayan toplam nüfus ise 62.196'dır. Bunun 31.930'ü erkek ve 30.846'sı kadındır. İlçe genelinin nüfusu ise 64.022'si erkek ve 54.281'i kadın olmak üzere 118.303'tür (BİGM, 1961, s.358). Yukarıda ifade olunduğu üzere Demokrat Parti döneminde İzmit'te büyük yatırımlar yapılmış ve çok sayıda fabrika açılmıştır. Bunun sonucu olarak da çevre illerden İzmit'e iş amacıyla gelen büyük göçler olmuştur. Önceleri iş amacıyla gelenler, zamanla İzmit'e tamamen yerleşmişlerdir. Bu da doğal olarak şehrin nüfusunu ciddi oranda arttırmıştır (Yurt Ansiklopedisi, 1983, s. 4988).

Günümüzün en büyük sanayi şehirlerinden birisi olan İzmit'teki sanayileşmenin temelleri 1950'li yıllarda atılmıştır. Özellikle bu dönemde SEKA Fabrikası sayılarının artırılması, MANNESMAN Boru Fabrikası, PİRELİ ve İPRAŞ gibi fabrikaların açılması ya da temellerinin atılması, bölgeyi iç göçlerin merkezi haline getirmiştir. Ayrıca söz konusu yapıların tamamı İzmit'tedir. Tabiatıyla bu durum, şehrin nüfusunu arttırmıştır. Bilhassa 1960'ta İzmit'in nüfusu %30 oranında yükselmiştir. Buna göre 1955 yılında 118.303 olan ilçenin nüfusu 1960'ta 142.359 olmuştur. 1960'ta şehir merkezinin nüfusu 40.621'i erkek ve 32.867'si erkek olmak üzere 73.488'dir. Köy ve bucaklarda ise 35.171'i erkek ve 33.500'ü kadın olmak üzere toplam nüfus 68.671'dir (DİE, 1963, s.359).

Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren İzmit nüfusu içinde ülke dışından gelen göçmenler önemli bir yer tutmuştur. 1923-1927 yılları arasında Yunanistan

rak daimî encümen seçimini yapar ve bütçeyi ve kadroyu tanzim eder.

Muvakkat Madde 5-Sakarya vilâyetine bağlanan kazalara ait özel idareye müteallik bilumum tahakkuku kat ve tahsilât ve bakaya hesapları, Sakarya'nın kurulduğu tarihten itibaren Kocaeli Özel İdaresi emvalinden düşülerek bu husustaki kuyudat ve teferruatı ile birlikte Sakarya'ya devrolunur. (BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 241,32. 6, Ayın Tarihi, 13 Haziran 1954, <http://ayintarihi.com>, Adapazarı Akşam Haberleri, 15 Haziran 1954, No: 109, Enis Şahin, Sakarya Vilâyeti'nin Oluşumu, Sakarya İli Tarihi c. II, Sakarya 2005, s.917).

ile Türkiye arasında yapılan Nüfus mübadelesi sırasında vilâyet göçlerin merkezi konumuna gelmiştir (Çapa, 1990, s.499). Böylece burası her zaman dinamik bir nüfusa sahip durumunda bulunmuştur. 1924'te 29.096'sı mübadele ve 867'si mübadele dışı olmak üzere 29.963 göçmen Türkiye'ye gelmiştir. Yapılan düzenlemeler sonunda bu göçmenlerden 2.324'ü İzmit'e yerleşmiştir (Çapa,1990: 53). Böylece şehrin nüfusunda gözle görülür bir artış olmuştur. İzmit'e sonradan gelen göçmenler, kendilerinden önce Türkiye'ye göç etmiş olan başka muhacir gruplarının yaşadığı köylere ya "manav" ya da "gacal" şeklinde adlandırılan bölgelere yerleştirilmiştir (Goularas, 2012: 131-133). Böylece sürekli devam eden göçler ile vilâyette farklı insan grupları yerleşmiştir. Yukarıda ifade olunduğu üzere zaman içerisinde İzmit'e yapılan göçlerin türleri değişmiş ve 1950'lerde sanayinin ve ekonominin gelişimine bağlı olarak dış göçlerin yerini iç göçler almış ve İzmit'e çevre illerden çok sayıda göçler olmuştur. Aşağıdaki tabloda iç ve dış göçlerin artışına bağlı olarak İzmit'teki nüfus oranları verilmiştir.

Tablo 2: İzmit'te Yıllara Göre Nüfus Artışı (1927-1960)

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
1927	27.037	28.753	55.790
1935	33.312	38.454	71.666
1940	35.553	44.240	79.793
1945	39.407	44.157	83.564
1950	48.526	50.251	98.507
1955	54.281	64.022	118.303
1960	67.256	75.103	142.359

(Kaynak: Yurt Ansiklopedisi, 1983, s. 4988)

Tablodaki verilerden de açıkça görülebileceği üzere 1927'den 1956'ya kadar İzmit'in nüfusunda sürekli olarak artış vardır. Bilhassa nüfus mübadelesi sonrası İzmit'e göç edenler ve daha sonraki dönemlerde iş amacıyla İzmit'e gelenler kentin nüfusunun önemli ölçüde artmasını sağlamışlardır. Bu durum, merkez ilçede canlı bir nüfus hareketliliğini göstermesi açısından önemli bir durum arz etmektedir.

Tablo verileri dışında Kocaeli'ndeki nüfus yoğunluğu, her zaman Türkiye ortalamasının üstündedir. Bu bağlamda Merkez ilçe olan İzmit'in nüfus yoğunluğu da diğer ilçelerdeki yoğunluğun üzerindedir. Örneğin 1960 yılında Türkiye

ortalaması 36 iken; İzmit'in ortalaması 73'tür. Bu durumda İzmit'in nüfus yoğunluk artışını ve büyüklüğünü bir kez daha ortaya çıkarmaktadır. Aşağıdaki tabloda 1950 yılında Kocaeli'ne bağlı bütün ilçelerin yüzölçümleri bakımından kent ve kırsal alandaki yerlerin nüfus yoğunlukları yüzdesel olarak gösterilmiştir.

Tablo 3: 1950 Nüfus Sayımına Göre Kocaeli İlçelerinin Yüzölçümü, Nüfusları ve Nüfus Yoğunlukları

İlçeler	Yüzölçümü	Toplam Nüfus	Kent Nüfusu	Kır Nüfusu	Nüfus Yoğ. (km)
İzmit	1.314	98.507	36.037	62.470	75
Adapazarı	791	97.993	35.581	62.412	124
Akyazı	558	39.530	3.469	36.061	71
Gebze	1.036	27.394	5.066	22.328	26
Geyve	1.195	44.109	2.278	41.831	37
Gölcük	160	22.608	4.153	18.455	14
Hendek	478	33.013	6.644	26.369	69
Kandıra	1.514	57.422	3.971	53.451	38
Karamürsel	478	24.373	3.176	21.197	51
Karasu	912	26.695	3.398	26.297	33
Toplam	8.436	474.644	103.773	370.871	56

(Kaynak: BİGM, 1951, s. 19).

Tablodan açıkça görülebileceği üzere 1950'de Kocaeli'nin toplam 8.436 km² olan alanında 474.644 kişi yaşamaktadır. 1950 yılında Kocaeli'nde kişi sayısı bakımından İzmit kazası birinci, Gölcük ise son sıradaydı. İzmit'te alan küçük olmasına rağmen; nüfusun fazla olması ilçedeki nüfus hareketliliğini de açıkça ortaya koymaktadır (BİGM, 1951, s. 19).

Aşağıdaki tabloda 1960 yılında Kocaeli'ne bağlı bütün ilçelerin yüzölçümleri bakımından kent ve kırsal alandaki yerlerin nüfus yoğunlukları yüzdesel olarak gösterilmiştir.

Tablo 4: 1960 Nüfus Sayımına Göre Kocaeli İlçelerinin Yüzölçümleri, Nüfusları ve Nüfus Yoğunlukları

İlçeler	Yüzölçümü	Toplam Nüfus	Kent Nüfusu	Kır Nüfusu	Nüf. Yoğ.
İzmit	1.368	142.159	73.488	68.671	104
Gebze	732	30.442	8.018	22.424	42
Gölcük	199	35.504	18.764	16.740	178
Kandıra	934	43.678	4.876	38.802	47
Karamürsel	379	29.744	6.169	23.575	78
Kaynarca	360	15.936	767	15.169	44
Toplam	3.972	297.463	112.082	185.381	75

(Kaynak: BiGM, 1951, s. 19).

Tablodaki verilerden anlaşılacağı gibi Kocaeli’ndeki 1954 yılındaki yönetsel değişiklik 1960 yılı nüfus yoğunluk oranının büyük bir şekilde değişmesinin sebebidir. Sakarya vilâyetinin oluşumuyla Kocaeli Vilâyetinin 1950 Nüfus Sayımında 8.436 km² sahip olduğu arazisi, 1955’te 253.174’e düşmüştür. Böylece Kocaeli’nin nüfusu da azalmıştır. Ancak bu durum İzmit nüfusunu etkilememiş ve İzmit’in nüfusu 10 yıl içinde yaklaşık olarak 50.000 kişi artmıştır.

3. GENEL DEĞERLENDİRME

Cumhuriyet’in kuruluş tarihi olan 1923’ten Demokrat Parti’nin son dönemi olan 1960 yılına kadar Kocaeli’nin en büyük ve merkez ilçesi olan İzmit’in idari yapısında ihtiyaçlar ve nüfusun artmasına bağlı olarak birtakım değişiklikler yapılmıştır. Türkiye’nin en önemli sanayi merkezlerinden birisi olan ve bünyesinde çok sayıda büyük fabrikayı barındıran İzmit’in idari birimleri içerisinde yapılan değişiklikler zorunluluktan kaynaklanmaktaydı. Önceleri köy niteliğinde olan birimler, nüfusun artması sonucu nahiyeye dönüştürülmüştür. Ayrıca nahiyeye haline getirilen söz konusu birimlerden bazısında da belediye teşkilatı oluşturulmuştur. Özellikle bazı birimlerin de isimleri değiştirilmiştir. Bu bağlamda İzmit’te idari alanda gerçekleştirilen değişikliklerden birisi, Cumhuriyetle birlikte oluşturulan homojen yapının ve milli politika anlayışının sonucu olarak yerleşim birimlerinin isimlerinin Türkçeleştirilmesidir.

İzmit, Türkiye'nin en fazla göç alan ilçelerinden birisidir. Önceleri nüfus mübadelesinin bir gereği olarak Bulgaristan'dan binlerce göçmen İzmit'e yerleşmiştir. Ancak zamanla göçlerin türü değişmiş ve dış göçler, yerini iç göçlere bırakmıştır. Bunun da temel sebebi İzmit'te ekonominin büyük gelişme göstermesi ve bu kapsamda çevre illerden çok sayıda kişinin İzmit'e iş amacıyla gelerek yerleşmesidir. 1950'lerde İzmit'e iç göçlerin çok yoğun olması, kentin nüfus yoğunluğunu % 40 civarında arttırmıştır. Türkiye'de nüfus artışının %7 olduğu bu dönemlerde İzmit'in %40 olması, ilçedeki nüfus artış hızını göstermesi açısından önem arz etmektedir. Bu durum, aynı zamanda iç göçlerin ilçe nüfusundaki hareketliliği de arttırdığını göstermektedir.

Türkiye'nin en büyük sanayi kentlerinden birisi olan Kocaeli'ndeki sanayileşmenin hız kazandığı tarih 1950'li yıllardır. 1950 ile 1960 arasındaki dönemde başta SEKA Kâğıt Fabrikası, MANNESMAN Boru Fabrikası, PİRELİ ve İPRAŞ gibi fabrikalar olmak üzere sanayi tesislerinin hem tür hem de sayı bakımından artması, İzmit'i iç göçlerin yoğun olduğu bir kent haline getirmiştir. Söz konusu iç göçlerin tabii bir neticesi olarak kent nüfusunu büyük ölçüde büyümüştür. İzmit'teki bu nüfus artışı sonraki yıllarda da aynı ölçüde büyüme göstermiş ve adı geçen kent Türkiye'nin nüfus yoğunluğu en fazla artan yerlerinden birisi olmuştur. Sonuç olarak, bir kentte sanayi geliştikçe diğer yerlerden buraya yoğun bir iç göç olur ve bu da adı geçen kentin nüfusunu arttırır.

Demokrat Parti'nin son döneminde, nüfusun artması ve ekonominin büyük gelişme göstermesinden dolayı idari yapısında birtakım değişiklik ve düzenlemelerin yapıldığı İzmit ilçesinde Merkez, Akmeşe, Bahçecik ve Derbent nahiyelerinde belediye teşkilatları ile 98 adet yerleşim yeri mevcuttur. Ayrıca İzmit'in şehir merkezinde 57 adet köy ve mahallelerden oluşan yerleşim yerleri vardı. Bu yerleşim yerleri içinde nüfus yoğunluğu bakımından sırasıyla Suadiye, Yarımca, Kullar ve Köseköy öne çıkmıştır. Ayrıca bu dönemde İzmit'in toplam nüfusu 142.159'dur. Bunun 75.792'sini erkek nüfus ve 66.367'sini de kadın nüfus oluşturmaktaydı. Bu veriler, İzmit'in dönem itibarıyla büyük bir ilçe olduğunu göstermektedir.

1935 yılından itibaren Kocaeli vilâyetinin büyümesine bağlı olarak idari birim sayıları da artmıştır. Bu bağlamda, İzmit'e bağlı nahiyelerin sayısı çoğalmış ve merkez ilçe içinden yeni ilçeler oluşturulmuştur. 1940'lı yıllarda kent nüfusu

büyüdüğü için; nahiyelere bağlı köylerin sayılarında da artışlar olmuş ve bunun bir doğal sonucu olarak idari yapıyı kolaylaştırmak amacıyla bazı köyler ikiye ya da üçe ayrılmıştır ve bazı köyler de mahallelere dönüştürülmüştür. Ayrıca idari düzenlemeler kapsamında bazı nahiyeler ve bucakların adları da değiştirilmiş ve bazı nahiyeler belediyeye dönüştürülmüştür. Bu da günümüzde olduğu gibi 1950'li yıllarda da İzmit genelinde yönetim yapılarında birçok düzenlemelerin yapıldığını göstermektedir.

Kocaeli'nde Türkiye genelinde olduğu gibi idari alandaki en önemli düzenlemeler ve çalışmalar en Demokrat Parti döneminde yapılmıştır. Demokrat Parti dönemi ile olan 1950 ile 1960 arasındaki devirde İzmit kentinde nüfusun artmasına bağlı olarak bucaklara bağlı yeni köy ya da mahalleler oluşturulmuştur. Bu çalışmalar bağlamında, yeni idari yapılar oluşturulmuş (mahalle, cadde, sokak vb.) ve birçok yeni cadde ve sokak teşekkül ettirilmiştir. Bu şekilde yeni idari birimlerle birlikte İzmit kenti daha da büyümüş ve günümüzün en büyük kentlerinden birisi olan Kocaeli'nin idari ve nüfus yapısının temelleri atılmıştır denilebilir.

SONUÇ

Cumhuriyet döneminde İzmit ilçesinin idari yapısında ihtiyaçlardan dolayı birtakım değişiklikler yapılmıştır. İzmit'te nüfusun ve ihtiyaçların artmasına bağlı olarak idari alandaki değişiklikler kapsamında bazı köyler nahiyeye haline getirilmiş ve bazı nahiyeler de kazaya dönüştürülmüştür. Ayrıca Cumhuriyet'in ilk dönemlerinin milli politikası gereği çoğu köy ve mahalle adları Türkçeleştirilmiş ya da tamamen değiştirilmiştir. Bu kapsamda İzmit'in Bahçecik ve Akmeşe nahiyelerine bağlı yerleşim yerlerinin büyük kısmının adları değiştirilmiştir.

Cumhuriyet döneminde idari anlamda İzmit Belediye Başkanlığı önemli bir gelişme göstermiştir. Önceleri sadece birkaç memurluktan müteşekkil olan belediyenin, nüfus ve ihtiyaçların artmasına bağlı olarak, hem birim hem de çalışanların sayılarında büyük artışlar olmuştur. Söz konusu artışların en fazla olduğu dönem de Demokrat Parti devridir. Bu devirde memurlukların büyük bir kısmı müdürlük düzeyine çıkarılmış ve çalışma alanları genişletilmiştir. Bu yeni düzenlemelerle İzmit Belediye Başkanlığı bünyesinde işlemlerin daha rahat ve hızlı bir şekilde yürütülmeye başlandığı biçiminde düşünülebilir. Belediye alanındaki

bu düzenleme ve gelişmelerin, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin teşekkülünde önemli bir katkı yaptığı şeklinde değerlendirilmektedir.

İzmit'te ekonominin gelişimine bağlı olarak nüfus sürekli olarak artmıştır. İzmit'te şehir merkezinde 1927-1960 tarihleri arasında nüfus %24,5 oranında yıllık artış göstermiştir. Ayrıca köylerde de nüfus artmış ve buralarda tarımın gelişiminden dolayı çok fazla göç olayı yaşanmamıştır.1960 yılı nüfus verilerine göre kent nüfusu 73.488 ve köy nüfusu da 68.671'dir.Bu sayısal veriler, 1960 yılı itibariye İzmit nüfusunun ne derece büyük olduğunu göstermesi açısından anlamlıdır.

Netice itibarıyla, 1950'li yıllarda sanayi alanında büyük gelişme gösteren ve Türkiye ekonomisinde önemli yer tutan fabrikaların kurulduğu yer olan İzmit'te nüfus ciddi ölçüde artış göstermiştir. Bilhassa iş bulma amacıyla çevre illerden İzmit'te yerleşenler, kent nüfusunu büyütmüşlerdir. Bundan anlaşılacağı üzere İzmit sürekli olarak göç alan bir kent durumunda olmuştur.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (B.C.A.)

Tahrir Defterleri, No:733.

BCA, Fon Kodu: 30.18.1.2 Yer No: 68.77.3.

BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 228.45.8.

BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 246.29.13.

BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 250.12.9.

BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 264.14.6.

BCA, Fon Kodu: 30.11.2 Yer No: 184.21.12.

BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 222.15.11.

BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 241,32. 6,7.

BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 225.28.16.

BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 245.20.7.

BCA, Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 251.20.07.

T.C. Resmi Gazete

Ayın Tarihi Dergisi

Yurt Ansiklopedisi İl İl Türkiye, Dünü, Bugünü, Yarını, c.VII, İstanbul: Anadolu Yayınları, 1983.

Türk İstatistik Enstitüsü Yayınları

Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü (BİGM), 1940 Genel Nüfus Sayımı.

BİGM, 21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı.

BİGM, 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı (Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibarıyla)

BİGM, 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı (Vilayet, Kaza, Nahiye ve Köyler İtibarıyla)

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), 1927 Umumi Nüfus Sayımı

DİE, 1960 Genel Nüfus Sayımı.

Kitap ve Makaleler

Arı, K. (1992). "Cumhuriyet Dönemi Nüfus Politikasını Belirleyen Temel Unsurlar", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, VIII/23, Ankara.

Avcı, H. (1988). Cumhuriyet Döneminde İzmit (1923-1973), Ankara Üniversitesi İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Çapa, M. (1990). Yunanistan'dan Gelen Göçmenlerin İskânı, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Atatürk Yolu, II/5, Ankara.

Goularas, G. B. (2012). 1923 Türk-Yunan Mübadelesi ve Günümüzde Mübadil Kimlik ve Kültürlerin Yaşatılması, Alternatif Politika, IV.

Günbeyaz, N. N.G. Turan. (2009). "Samsun İlinde Kentsel Büyüme Deseninin İncelenmesi", TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, Ankara.

Karpat, K. H. (2003). Osmanlı Nüfusu, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Kaya, Ş. (2008). Tanzimat'tan Cumhuriyete İzmit Kenti, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul.

Kaya, M. (2007). "XIX. Yüzyılda İzmit (Kocaeli) Sancağı'nın Demografik Durumu ve İskân Siyaseti", Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi, XXVI/41.

Keleş R., (2006). Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, Ankara.

Özçelik, F.(2013). Cumhuriyet Döneminde Düzce (1946–1960), Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul.

Palen J.J., (2005). The Urban World, The McGrawHill, Inc., 7th ed., New York.

Sayan, İ. (2013). "Türkiye'de İdari Sistem Ve Örgütlenme", <http://www.kas.de/tuerkei/tr/publications/34517/>.

Seyitdanlıoğlu, M.(1995). "Türkiye'de Yönetim Tarihi Araştırmalarının Gelişimi ve Durumu (Osmanlı Dönemi)", Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri, I, Ankara.

Şahin, E. ve Turgut V. (2013). "Derbent ve Çevresinde Mülkî Yapılanma Çalışmaları ve Kartepe İlçesi'nin Teşekkülü", Kartepe Kitabı I, Kartepe Belediyesi Yayınları, Kocaeli.

Şahin, E. (2005). Sakarya Vilâyeti'nin Oluşumu, Sakarya İli Tarihi c. II, Sakarya 2005.

Şenel, V. (2015). Tarihi Yönüyle Derince, Derince Belediyesi Kültür Yayınları, Kocaeli.

Torun, E. (2006). İzmit Milletvekilleri (1920-1927), Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli.

Tunç, B. (2015). Demokrat Parti Döneminde Kocaeli (1950-1960), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Sakarya.

Tunçel, H. (2010). “Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, X/1, Elazığ.

Türkay, O.(1962). Türkiye’de Nüfus Artışı ve İktisadî Gelişme, Doğu Matbaası, İstanbul.

Ulugün, Y.F. (2002). Osmanlı ve Ulusal Kurtuluş Savaşı Döneminde Kocaeli, KYÖD Yayınları, Kocaeli 2002.

Ulugün, Y.F. (2010). Kocaeli ve Çevresi Tarihi III, (Bizans, Selçuklu ve Haçlılar Dönemi Bithynia), KYÖD Yayınları, Kocaeli.

Gazeteler

Hürsöz Gazetesi

İstiklal Gazetesi

Bizim Şehir Gazetesi

Adapazarı Akşam Haberleri

İnternet Yayınları

Derince.meb.gov.tr/www/tarihce/icerik/7 (18 Ağustos 2015).

www.korfez.bel.tr/tr/icerikdetay/22/97/kirfez-tarihi.as (18 Ağustos 2015).

<http://www.kas.de/tuerkei/tr/publications/34517/>.

